

льні можливості які вона могла надати при формуванні нової держави.

Список використаних джерел:

1. Біднов В. Церковна справа на Україні / В. Біднов // Православний вісник. – 1993. – №1-3. – С. 39-52.
2. Шуба О.В. Релігія в етнонаціональному розвитку України (політологічний аналіз): автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.02 / О.В. Шуба. Львівський державний університет імені Івана Франка. – Львів, 1999. – 25 с.
3. Нагаєвський І. Історія української держави двадцятого століття. – К.: Укр. письменник, 1994. – 413 с.
4. Андріївський А. Церква й Нація / А. Андріївський // Нація в поході. – 25 травня 1940. – Ч. 5-6. – С. 7-12.
5. Ульяновський В. Церква в Українській Державі 1917-1920 рр. (доба Української Центральної Ради): навч. посібник. – К.: Либідь, 1997. – 200 с.

ДОБА ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (ІСТОРІЯ, СПОГАДИ, УРОКИ)

КЕЛЬМАН Михайло Степанович,

д.ю.н., професор, професор кафедри теорії та філософії права ННІПП НУ «Львівська політехніка»

ФЕДАК Олена Ростиславівна,

курсант III курсу факультету №2 Львівського державного університету внутрішніх справ

Українська держава Гетьмана Павла Скоропадського проіснувала недовго (7,5 місяця). Але це був час, насичений важливими і повчальними подіями.

Зазначимо, що цю подію 29 квітня 1918 року (державний переворот) інтерпретують неоднозначно (обраний «всенародно», вчинено переворот з оперттям на німецькі багнетти). Ідея перевороту, як і основна державна концепція визріла у П. Скоропадського задовго до того, як в Україні з'явилися німецько-австрійські війська (були запрошені 23 лютого 1918 р. Центральною Радою). Зазначимо, що причиною дій П. Скоропадського стала практично повна неієздатність Центральної Ради. Наголосимо, що встановлення твердої влади П. Скоропадським врятувало проголошену IV Універсалом українську незалежність, бо при збереженні фактичного безвладдя за часів Центральної Ради німці мали намір запровадити в Україні звичайний окупаційний режим.

Докладний аналіз помилок Центральної Ради, які, зрештою, призвели до її повного паралічу, можна знайти в неупередженому викладі в «Українській історії» В. Петровського [1, с. 288-293], у відносно старій книзі І. Нагаєвського (відмова від формування збройних сил, брак продуманої аграрної політики, небажання «свідомих» українців («саботаж 18 року», за словами Євгена Маланюка) будувати незалежну державу не

в тому вигляді, в якому вони її собі апріорно уявляли) [2]. Пригадуються слова В. Винниченка: «Як не буде України соціалістичною, то хай краще не буде ніякої».

Зрозуміло, що всі ці обставини і чинники були проявом хронічного «тавра бездержавності» українського народу, відсутності досвіду розбудови незалежної держави (формулювання Б. Цимбалістого) [3, с. 94].

Попри всі ці несприятливі обставини Українська Держава за час гетьманату досягла значних успіхів у розвитку економіки, міжнародної торгівлі, стабілізувала фінанси і наповнила скарбницю, здобула визнання (її визнало 20 країн світу). Але найбільш вражаючі досягнення були здобуті в сфері культури, зокрема в організації науки і освіти.

Як для людини високої культури для П. Скоропадського були неприйнятні ксенофобія і шовінізм, від кого б вони не виходили.

Спогади П. Скоропадського відзначаються не лише точністю, а й високою шляхетністю, намаганням знайти позитивні риси навіть людей, які ставали його супротивниками. Ось його характеристика С. Петлюри, який разом з В. Винниченком очолив повстання проти гетьмана: «С. Петлюра хоч і був неможливим військовим міністром, все ж був значно кращим, аніж його наступник М. Порш. Слід сказати, що С. Петлюра мені завжди уявлявся як вельми честолюбна людина демагогічного стибу з великою авантюристичною жилкою, але щирий в своєму ставленні до України і, крім того, чесний у фінансовому відношенні... Якби не шалене честолюбство С. Петлюри і не зв'язки його з усіма соціалістичними партіями, які в моїх очах дуже мало відрізнялися за своїми методами від большевиків [...], С. Петлюра міг би бути одним з надзвичайно корисних діячів часів Гетьманства» [4].

Щодо М. Грушевського, то П. Скоропадський його високо цінував, характеризуючи «як найбільшого нашого історика», і запросив його очолити Академію Наук Української Держави, однак М. Грушевський відмовився, не в змозі «порвати пута партійництва», як висловився П. Скоропадський [4]. Першим президентом АН України було обрано В. Вернадського.

Разом з тим П. Скоропадський з презирством ставився до В. Винниченка – самозакоханої людини, яка, хоч і не була позбавлена сентиментів до України, але надавала пріоритетне значення власній кар'єрі, а в політичній еволюції дійшла до ганебного фіналу – вступу до комуністичної партії і вояжу до Москви заради отримання «престижної» посади в більшовицькому керівництві. Втім, В. Винниченко дістав відмову, внаслідок чого йому пощастило померти своєю смертю за кордоном, залишок життя він присвятив (під наглядом кваліфікованого енкаведиста) конкордизму, сонцеїзму, малюванню та писанню квазіхудожніх творів, при цьому залишався чесним з собою.

Особливий інтерес становлять стосунки П. Скоропадського із справді великою українською людиною – Євгеном Коновальцем. Як зі спогадів П. Скоропадського, так і зі спогадів Є. Коновальця видно, що вони шанували один одного, шукали порозуміння, але цьому стали на заваді різні прикрі обставини, серед них і суто психологічні. Видається, що Є. Коновалець відчував помилковість своєї лінії стосунків з Гетьманом. Показово, що свої спогади одразу розпочинає з визнання: «...Ми були дуже молоді і дуже недосвідчені. Найбільше попеклись ми на нашій вірі у провідників тодішнього революційного уряду... І хоч як болоче ми відчували їхню нехоть до нашої ідеї, самостійної та незалежної Української держави, а проте ми не зневірялися у них. ... Ми бачили, що політика Центральної Ради не йшла по лінії позитивного державного будівництва» [1]. І однак, коли після перевороту П. Скоропадський запросив до себе Є. Коновальця, високо охарактеризував його Корпус Українських Січових Стрільців і запропонував співробіт-

ництво, Є. Коновалець відмовився, оскільки вважав неетичним на другий день після перевороту переходити на службу до нової влади від старої, якій він давав присягу. У цей момент П. Скоропадський як кадровий військовий цілком зрозумів мотиви Є. Коновальця, засновані на уявленнях про офіцерську честь. Але він мав би зробити спробу переконати свого співбесідника, виходячи із найвищого обов'язку зберегти Українську державу. Слід взагалі зауважити, що П. Скоропадський, шануючи переконання іншої людини, не полюбляв когось агітувати, і це негативно позначилося на постановці всієї пропагандистської роботи його уряду.

Невдовзі стало зрозуміло, що Корпус УСС за вимогою німецького командування має бути розформований, але зрештою П. Скоропадському вдалося зберегти його, дислокувавши у Білій Церкві. При цьому 31 серпня керівники УСС обіцяли служити Гетьману; Є. Коновалець та А. Мельник були призначені П. Скоропадським полковниками.

Ця висока терпимість П. Скоропадського, повага до права людини на її власну думку, яка може відрізнятись від думок інших, яскраво ілюструється ставленням гетьманського уряду до членів уряду Центральної Ради. У рішенні уряду П. Скоропадського щодо «питання про арешт колишніх міністрів» зазначено: «...Оскільки діяльність колишніх міністрів не виходить за межі виявлення особистих їх поглядів та переконань, вони, згідно схвалених Гетьманом основ законів про свободу совісті і слова, не повинні підлягати ні до якої відповідальності, а ще менше піддаватися особистому арешту» [5]. Очевидно, що П. Скоропадський прагнув до побудови Української Держави як правової, тобто до реалізації принципу «дозволено все, що не заборонено» разом із засадничим принципом «закон однаковий для всіх і дія його невідворотна». Очевидно, що його уявлення про право в буремні роки його діяльності не могли бути всім зрозумілими. Втім, і сьогодні вони декларуються здебільшого на папері, а в реальному житті не реалізуються [6].

Остаточо закріпити правові основи побудови Української Держави на Сеймі П. Скоропадському не судилося через повстання гетьманату. З цієї ж причини не був запроваджений Земельний закон, який мав забезпечити повернення України в лоно європейської цивілізації з її фундаментальним правом на приватну власність. Задовольнити суперечливі прагнення різних станів України в найболючішій проблемі – земельній, досягти прийняттого для всіх компромісу П. Скоропадський не встиг за браком часу.

Є, на наше переконання, ще достатньо пікантних питань, які стосуються гетьманської держави (сучасні історики чомусь їх не ставлять). Можемо зазначити, що шлях України, яка фактично стала географічним поняттям, звівся до боротьби з отаманщиною.

Висновок, який можемо зробити з викладеного, полягає в тому, що через традиційні українські розколи, які визначальні дійові особи намагалися всемірно поглиблювати, ця держава була цілеспрямовано знищена. Протистояти руйнівній силі цих розколів П. Скоропадський не зміг.

Нині дедалі більша кількість людей, що замислюються над драматичною історією нашої державності, приходять до думки про те, що зі знищенням Гетьманату ми втратили свого часу реальний шанс відстояти Українську державу.

Проведений аналіз здійснено насамперед для того, щоб ми краще зрозуміли помилки минулого, що могло б убезпечити нас від їх повторення у майбутньому. Питання, наскільки такі прагнення виправдовуються історією, яка твориться у наш час, потребує окремого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Петровський В.В. Історія України. Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Комен-

тарі. / В.В. Петровський, Л.О. Радченко, В.І. Семененко. – Харків: ВД «Школа», 2007.– 614 с.

2. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття / І.Нагаєвський. - К.: Український письменник, 1993. – 413 с.

3. Цимбалістий Б. Тавро бездержавності. Політична культура українців / Б. Цимбалістий. – К., 1994.– 105 с.

4. Скоропадський Павло. Спогади / П. Скоропадський. – Київ, Філядельфія, 1995. – 454 с.

5. Коновалець Євген. Причинки до історії української революції / Є. Коновалець// – Вид. 2. – Накладом ПУН. – 1948. – 39 с.

6. Останній гетьман: Ювілейний збірник пам'яті Павла Скоропадського. – К.: Академпрес, 1993. – 310 с.

ГУЦУЛЬСЬКА РЕСПУБЛІКА

КОБИЛЕЦЬКИЙ Микола Мар'янович,
*д.ю.н., професор, завідувач кафедри
адміністративного та фінансового права
Львівського національного університету
ім. І. Франка*

На західноукраїнських землях, що входили до складу Австрії та Австро-Угорщини: Східна Галичина, Буковина та Закарпаття 1 листопада 1918 року було проголошено Західноукраїнську Народну Республіку. На установчих Зборах Української Національної Ради 18-19 жовтня у Львові були представники українців Закарпаття. 8 листопада 1918 року у Пряшеві (сучасна Словацька республіка) була утворена Руська Народна Рада, яка на зборах 19 листопада 1918 року поставила перед угорським урядом вимоги про вільне самовизначення на українських етнічних землях. Руська Народна Рада протестувала проти прилучення українців Закарпаття без їх згоди до інших держав та вимагала надати їм представництво на мирній конференції в Парижі. Домагання Руської Народної Ради не виходили за межі місцевого патріотизму, поставивши питання самовизначення вона не вказала шлях яким необхідно іти. Угорський уряд бажав вірити під своєю владою українські землі у грудні 1918 року видав закон про автономію Руської країни. Представницьким органом Руської країни мала стати Руська Народна Рада, а виконавчої – губернатор, який призначався угорським урядом. Утворення Руської країни не відповідало споконвічним прагненням українців Закарпаття. Ідея злуки з іншими землями України набувала все більше прихильників. 18 грудня 1918 року на з'їзді українців Марморощина (сучасна Румунія) було обрано Сигітську Народну Раду, як представницького органу українського населення.

У Гірській частині Закарпаття на Гуцульщині було створено Гуцульську Республіку. Передосновою для її створення стало проголошення Західноукраїнської Народної Республіки у Львові. На початку листопада 1918 року в селі Ясіні (сьогодні Рахівський район Закарпатської області) відбулася тисячна маніфестація населення, яке протестувало проти безчинства і грабежів солдатів Першої світової війни, які поверталися з фронту